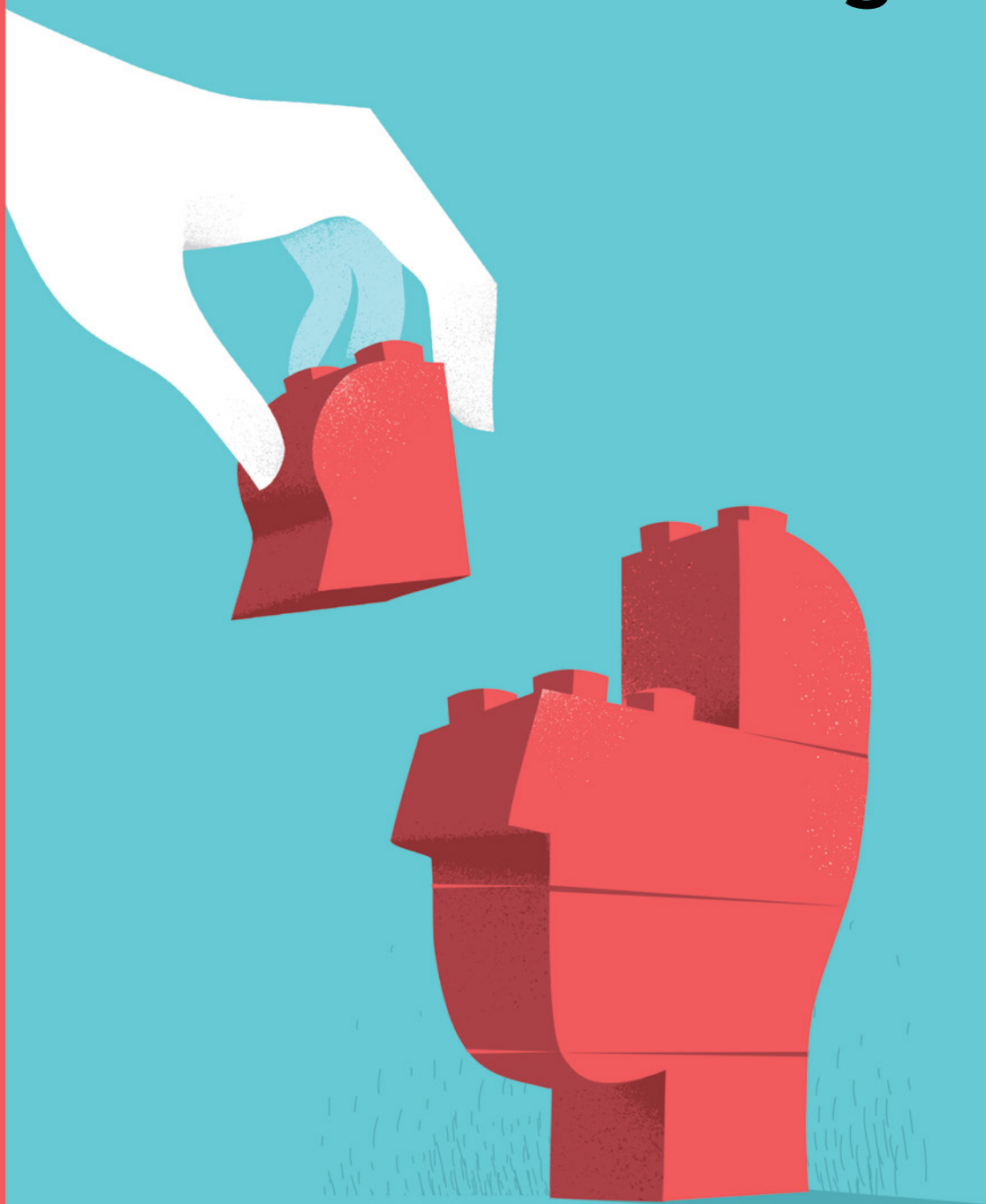

Talentbook

Rozwój kompetencji
kluczem do sukcesu
zawodowego

Spis treści

Po co rozwijać kompetencje kluczowe?	5
Jak wykorzystać style uczenia się w rozwoju?	12
Na czym polega rozwój z modelem Davida Kolba?	16
Opis scenariusza z cyklem Kolba	19
Co robić, aby nie odnieść sukcesu zawodowego? – artykuł	22

Po co rozwijać kompetencje kluczowe?

Dyskusje na temat nowoczesnej szkoły na miarę XXI wieku nie słabną. Przeciwstawia się ją oczywiście szkole o starym i skostniałym paradygmacie rodem z XIX-wiecznych horrorów o wątpliwym poziomie artystycznym. Kiedy zapytać dowolnej grupy interesariuszy związanych z edukacją, jaka jest współczesna szkoła, to można usłyszeć wiele diametralnie różniących się od siebie ocen, opinii, danych, faktów. Przywoływane są badania, raporty, dobre i złe praktyki, studia przypadków oraz indywidualne doświadczenia konkretnych szkół i konkretnych nauczycieli. Wiele w tym dobrego, wiele także frustracji, rozzalenia oraz obaw.

Jest takie ćwiczenie, które nazywa się „ABC skojarzenia”. Znanе są różne jego warianty i zastosowania. Przykładowo, można podzielić zespół na dwie grupy i poprosić, aby każda z nich dokonała charakterystyki szkoły w ten sposób, że jedna grupa opisuje tradycyjną szkołę, a druga nowoczesną. Warunek jest jeden: lista kolejnych cech jednej i drugiej szkoły ułożona jest alfabetycznie. Chodzi o to, aby każda z podanych właściwości zaczynała się na litery od a do z, przy czym obie grupy generują pomysły samodzielnie i nie współpracują ze sobą. Wyniki burzy mózgów poszczególnych zespołów bywają zaskakujące. Okazuje się najczęściej, że większość podanych cech powiela się na jednej i na drugiej liście. Czym zatem tak naprawdę różnią się od siebie te dwie szkoły: nowoczesna i tradycyjna?

Odpowiedzi można szukać w Internecie. Ken Robinson – uznany w świecie mówca, doradca, lider w dziedzinie rozwoju kreatywności i innowacyjności twierdzi, że szkoła zabija kreatywność. Dlatego namawia do zmiany paradygmatu edukacji oraz uwzględniania w procesie uczenia się inteligencji wielorakich. TED Talk Robinsona został rozpowszechniony w całej sieci od czasu jego wydania w czerwcu 2006 r. Ken Robinson w swoich publikacjach, m.in. w książce *Creative Schools: The Grassroots Revolution (Kreatywne szkoły, 2015,*

wyd. Element) także przekonuje do oddalenia paradygmatu przestarzałego systemu edukacji przemysłowej w miejsce paradygmatu spersonalizowanego, opartego na najlepszych zasobach ludzkich i rzeczowych, które angażują i wspierają wszystkich uczniów.

Zmiany w systemie edukacji, polegające na odejściu od tradycyjnego modelu i wprowadzeniu nowoczesnego, to procesy złożone i wielce kontrowersyjne, nawet jeśli widać ich potrzebę oraz nieuchronność. I choć decyzje zapadają na najwyższych szczeblach, to najważniejsze jest to, co dzieje się na dole. W jaki sposób zmiany są wdrażane przez nauczycieli, jak odbierane są przez uczniów oraz ich rodziców? A w tym wszystkim chodzi o to, aby zaangażować w proces uczenia się wszystkich uczniów, bazując na ich potencjale.

Jedna z anegdot chrześcijańskiego duchownego de Mello mówi o tym, że nigdy nie wiadomo, co się może człowiekowi przydać w życiu. Jako że jej charakter jest metaforyczny, zatem można ją różnie odczytać. W tym miejscu chodzi o stworzenie kontekstu do odpowiedzi na postawione w temacie artykułu pytanie. A opowieść brzmi następująco:

Bywało czasem, że Nasreddin zabierał do swojej łódki pasażerów. Pewnego dnia jeden pedantyczny uczony chciał przepłynąć przez rzekę. Ledwie wypłynęli z przystani, pasażer zaniepokoił się, czy aby nie zanoszą na burzę.

– Nie pytaj mnie nic o to – odparł Nasreddin.

– Czy nigdy nie uczyłeś się gramatyki? – zapytał uczony.

– Nie – odrzekł hodża.

– W takim razie straciłeś połowę życia!

Nasreddin nie odezwał się ani słowem. Nagle zerwała się gwałtowna wichura i wysłużona fajba hodży w zastraszającym tempie zaczęła nabierać wody.

Nasreddin nachylił się w stronę swego towarzysza i spytał:

- Czy kiedykolwiek uczyłeś się pływać?
- Nie – zawołał uczony.
- W takim razie, profesorze, całe twoje życie stracone. Toniemy!

Jest jeszcze jedna historia, która może stanowić nawiązanie i kontynuację przedstawionej metafory. To *Bajka duńska o ocenianiu dla nauczycieli*. Mówi o tym, jak bardzo szkoła, która pragnie zająć się rozwiązywaniem absolutnie wszystkich problemów współczesnego świata, przestaje być autentyczna i potrzebna. Taka placówka zamyka się w sobie w dosłownym i przenośnym znaczeniu, a uwięzieni w niej uczniowie, którzy nie potrafią odnaleźć się w jej systemie, uciekają, by odzyskać wolność.

Tym, co na pewno może przydać się w każdej szkole, a potem na studiach, w pracy, w życiu, nie są definicje, diagramy, wzory, hierarchie i inne takie rzeczy, ale ich praktyczne zastosowanie w konkretnych życiowych sytuacjach.

Połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do napotkanej sytuacji i umiejętność odnalezienia się w niej zdefiniowano jako kompetencje kluczowe. Na pewno mogą się one przydać każdemu uczniowi w takich obszarach, jak: samorealizacja, rozwój osobisty, aktywność, zaangażowanie, relacje społeczne oraz praca zawodowa.

Inaczej rzecz ujmując, kompetencje kluczowe – to katalizator, którego zadaniem jest przesunięcie punktu ciężkości z nabywania wiedzy przedmiotowej w obszarze realizacji jednego programu na włączanie umiejętności interdyscyplinarnych w obowiązkowe treści nauczania. Nadrzędnym celem kształcenia jest rozwijanie potencjału uczniów tak, aby byli przygotowani do dalszej edukacji oraz w przyszłości mogli odnaleźć się na rynku pracy, podejmując zatrudnienie w dobrych i satysfakcjonujących ich zawodach.

Nie jest tajemnicą, że pomimo znakomitych programów nauczania, nowoczesnych podręczników, reformowanych podstaw programowych, nowoczesnych środków dydaktycznych i efektywnych

metod nauczania uczniowie mają poważne problemy w zakresie podstawowych umiejętności, takich jak choćby czytanie i słuchanie ze zrozumieniem, liczenie, komunikowanie się. Wszystko to przenosi się – jak w efekcie domina – na wyższe poziomy edukacyjne, aby plony zbierać w życiu zawodowym absolwenta szkoły średniej, a niejednokrotnie studiów wyższych. Wzrasta w takiej sytuacji ryzyko bezrobocia, wykluczenia i innych niebezpieczeństw, m.in. problemów natury zdrowotnej czy ekonomicznej. Uczniowie mają pełne prawo do tego, aby uczyć się w szkołach, a następnie pracować w zawodach odpowiadających ich zdolnościom, potrzebom, aspiracjom. Pracodawcy poszukują osób, które nie tylko wylegitymują się celującym świadectwem, ale będą potrafiły zarządzać sobą w czasie, uczyć się nowych rzeczy, korzystać z nowoczesnych technologii cyfrowych.

Kompetencje kluczowe wspierają rozwój osobisty, włączanie w życie społeczne, aktywne obywatelstwo i możliwość znalezienia zatrudnienia. Kompetencja łączy w sobie wiedzę, umiejętności i postawę. Kształtowanie, doskonalenie oraz rozwijanie kompetencji kluczowych jest długotrwałym procesem trwającym całe życie. Dlatego Unia Europejska próbuje wspierać rozwój wszystkich uczniów poprzez zdefiniowanie najważniejszych podstawowych umiejętności, które każdy powinien rozwijać w trakcie swojego życia. Celem jest wyrównanie szans i możliwości każdego z obywateli krajów Unii Europejskiej na drodze do sukcesu w życiu zawodowym i prywatnym.

Te umiejętności – to osiem kompetencji kluczowych, czyli:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- porozumiewanie się w językach obcych,
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętność uczenia się,
- kompetencje społeczne i obywatelskie,
- inicjatywa i przedsiębiorczość,
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Porozumiewanie się języku ojczystym

Komunikowanie się w języku ojczystym – to umiejętność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli,

uczuć, faktów i opinii zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej. Uwzględnia się cztery kompetencje językowe:

- 1) rozumienie ze słuchu,
- 2) mówienie,
- 3) czytanie,
- 4) pisanie.

Chodzi tutaj także o opanowanie umiejętności językowej interakcji w odpowiedniej i kreatywnej formie w pełnym zakresie kontekstów społecznych i kulturowych, co inaczej oznacza nawiązanie, utrzymywanie i doskonalenie jakości kontaktu z innymi ludźmi.

Porozumiewanie się języku obcym

Komunikowanie się w języku obcym – to umiejętność rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej w języku obcym, w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych, z uwzględnieniem umiejętności mediacyjnych i rozumienia różnic kulturowych. Ważne jest tutaj także opanowanie umiejętności w zakresie streszczania, parafrazowania, tłumaczenia. Uwzględnia się cztery kompetencje językowe:

- 1) rozumienie ze słuchu,
- 2) mówienie,
- 3) czytanie,
- 4) pisanie.

W przypadku opanowania tej kompetencji ważna jest umiejętność rozumienia międzykulturowych kontekstów.

Kompetencje matematyczne i podstawowe Kompetencje naukowo-techniczne

Kompetencje matematyczne, naukowe i technologiczne – podstawą jest tutaj opanowanie umiejętności liczenia (dodawania, odejmowania, mnożenia, dzielenia i obliczania proporcji, dokonywania obliczeń w pamięci i na kartce, a także stosowania przeliczników wag i miar), rozumienie i wyjaśnianie naturalnego świata przyrody oraz umiejętność zastosowania wiedzy i technologii do zaspokajania ludzkich potrzeb (m.in. medycyna, transport czy komunikacja) oraz w celu rozwiązywania proble-

mów w codziennym życiu. Opanowanie umiejętności rozwijania i wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne, abstrahowanie, generalizowanie, stwierdzanie, przypuszczanie) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele) ma na celu rozwiązywanie problemów wynikających z codziennych sytuacji. Potrzebne jest tutaj także opanowanie umiejętności formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach, co koresponduje z umiejętnościami w zakresie rozpoznania głównych cech badania naukowego i rozumienia powodów wyprowadzenia wniosków. Z kolei opanowanie umiejętności w zakresie nauki i techniki obejmuje m.in. rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz rozumienie związku technologii z innymi dziedzinami – postępowaniem naukowym, społeczeństwem, kulturą oraz ze środowiskiem. Z tym wszystkim łączy się poczucie odpowiedzialności za wdrażane zmiany oraz za brak rozwoju.

Kompetencje informatyczne

Kompetencje cyfrowe są definiowane jako pewne i krytyczne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (technologii społeczeństwa informacyjnego TSI) do pracy, rozrywki i komunikacji (e-mail, videokonferencje, chat, videochat). Opanowanie umiejętności w zakresie wykorzystywania IT służy m.in. do: uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieci, w wirtualnych sieciach współpracy. Ważne jest tutaj także opanowanie umiejętności w zakresie podstawowych aplikacji komputerowych (edytor tekstowy MS Word, bazy danych, archiwizowanie informacji). Dzięki kompetencjom cyfrowym możliwe staje się wykorzystanie potencjału TSI w rozwoju osobistym, edukacyjnym, zawodowym.

Umiejętność uczenia się

Nauka uczenia się, czyli umiejętność efektywnego zarządzania własną nauką indywidualnie lub w grupach, polega na skutecznym organizowaniu własnego procesu uczenia się, m.in. poprzez efektywne zarządzanie czasem i informacjami, rozwiązywanie problemów, zdobywanie, przetwarzanie, porządkowanie, selekcjonowanie, ocenianie i przy-